

СЕРЕД КНИЖОК І ЖУРНАЛІВ

Г. Іваниця.

Нові праці до питань трудової школи.

1. Трудовая школа в свете истории и современности. Сборник статей под ред. проф. М. М. Рубинштейна. Книгоиздательство «Сеятель», Ленинград. 1924. Стр. 238. ц. 2 руб.

2. С. Моложавый и Е. Шимкевич. Проблемы трудовой школы в марксистском освещении. Изд. «Работник просвещения» Москва. 1924. Стр. 139. ц. 1 руб.

3. Я. Чепіга. Практична трудова педагогіка. «Книгоспілка». Харків-Київ. 1924. Стр. 121. ц. 70 к.

В перші роки революції, коли доводилося, може, не стільки будувати трудшколу, скільки агітувати за неї, з'явилося чимало книжок, присвячених питанням труд-школи. Потім на деякий час видання цієї літератури загальмувала загальна скрута в шкільній та видавничій справі. Але цей критичний період уже перейдено й за останній час можна констатувати нове наростання літератури до питань трудової школи. В склад цієї літератури входять дві основні групи праць: 1) загальні теоретичні огляди трудової школи в її основних питаннях та почасти історії; 2) збірники, присвячені опису праці та досягнень окремих досвідних трудових шкіл. Залишаючи до іншого разу праці останньої групи, спинімо увагу наших читачів на нових книжках першої групи, що їх назви подано на початку огляду.

Серед трьох наведених книжок перше місце розміром поданого матеріалу та всебічністю охоплення поняття «трудова школа» треба відвести збірникові за редакцією проф. Рубинштейна. План збірника і намічено і виконано досить вдало. Всього в збірник входить 17 статтів. Перші 7—це статті так-би мовити історично-орієнтуючого характеру, а саме: I. От Платона до Песталоцци, М. М. Рубинштейна; II. Соціально-революційне течення в XVIII і XIX в.в. и трудовая школа, А. Фортунатова. III. Идея трудовой школы в XIX в., Л. Д. Синицкий. IV. Борьба за трудовой метод в Западной Европе и Америке, А. Фортунатов. V. Трудовой принцип в дошкольном воспитании, М. М. Рубинштейна. VI. Опыт трудовой школы в России, Н. В. Чехова. VII. Проблема единой школы, Н. И. Иорданского. Як видно з переліку назв статтів, історичний аспект трудової школи охоплено широко і кожна з статтів в межах окресленого статтею завдання дає широкий і цікавий матеріал. Правда, на наш погляд, стаття Синицького по її виконанню є зайвою, або принаймні не досить звязаною з конструкцією інших статтів. Крім того, А. Фортунатов в огляді різних напрямків трудової школи не використав надійну зброю марксистської аналізи і тому його класифікації не набули потрібної соціологічної чіткості. Познайомивши з трудовою школою, так-би мовити, у вертикальному розрізі, збірник дає дальше ознайомлення

в горизонтальному розрізі, що розкриває освінні проблеми сучасної трудшколи. Після з'ясування поняття трудшколи (стаття М. М. Рубінштейна) та окреслення контурів актуального питання про сільсько-господарський та індустріально-міський ухил в трудшколі (ст. А. Ф. Светігнєв-Беляков) ідуть статті переважно методичні, а саме: Метод жизненных комплексов в свете детской психики и трудовой школы (Рубинштейн); Дальтонский план и трудовая школа (Рубинштейн); Экскурсия в трудовом методе образования (Гревс); Игра, труд и трудовая школа (Филитис); Детское движение и трудовая школа (Н. И. Жуков); Самоуправление учащихся в трудовой школе (Н. И. Иорданский); Принципы трудовой школы и высшее образование (М. В. Муратов); Очередная задача—проблема учителя (Рубинштейн). Таким чином не залишається ні одного скільки-небудь важливого питання сучасної шкільної практики, яке не було-б зачеплене в збірникові. Таким широким діапазоном ця праця залишає по-за собою раніш видані і мабуть досить довгий час буде орієнтуючим твором в питаннях трудшколи. Але є моменти, які прикро вражають при ознайомленні з працею. Значна частина авторів—люди, що не захоплені патосом будівництва нової класової пролетарської школи. І тому деякі місця справляють вражіння відгуку спеца на поставлені перед ним шкільною дійсністю завдання. «Треба говорити, отже говоримо!»—так і чується поміж деякими рядками, іноді перейнятими тонкою критикою або делікатним скепсисом. А до того треба ще додати, що редактор збірника проф. Рубінштейн занадто вже кохався в психологізмі, який іноді скидається на нарочитий. Невже він не помітив, що сучасний робітник освіти, не лякаючись психологізму, чекає його в рамках соціологічних передпошилок?

З останнього боку цікаву спробу становить праця С. Моложавого та Е. Шимкевича. Автори не ставлять питання про трудову школу в такому широкому діапазоні, як попередній збірник. Їх завдання вужче, але й відповідно глибше. Це, коли хочете, спроби своєрідного ревізійнізму проблем трудової школи з погляду марксизму. Авторів цікавить не стільки практично-технічне розв'язання тієї чи іншої проблеми, скільки всебічне філософське та психологічне—але увесь час на ґрунті марксизму—освітлення зачепленої проблеми. На першому плані стоїть, звичайно, проблема школи ілюстративної та школи трудової (тема першої статті), яка в розвитку своему приводить, до цілком логічної та послідовної формулювання: «Правильно понятая трудовая школа есть классовая школа, так как только пролетариат может взглянуть на труд открытыми глазами, так как только из условий и отношений пролетариата открывается широкая и подлинная перспектива на жизненную, культурную и социальную роль труда в настоящем и будущем». За цією проблемою ідуть інші. Особливо вчасно поставлено теми: «Групповой метод работы, как средство развития коллективной психологии и коллективных навыков», «Воспитание мышления в трудовой школе», «Художественный образ, как средство воспитания и обучения в трудовой школе», «Слитность в работе трудовой школы» (комплексність та ін.) і т. ін. Звичайно при новизні підходу чимало є спірного і непереконуючого, багато чого в процесі дальшої праці над поставленими питаннями потрібуватиме корективів та доповнень, але і в цілому і в окремих моментах книжка безперечно зворушує думку. Нам думався, що матеріал її міг-би бути вихідним або принаймні одним з складових моментів праці в педгуртках.

Нарешті, остання з зазначених праць—Я. Ф. Чепіги—підходить до трудової педагогіки з такого боку. При трудовому вихованні може більше,

ніж при якому іншому, треба провадити педагогічний процес, добре розуміючи ту психологічну і навіть фізіологічну базу, що в певній мірі цей процес зумовляє. Кинути промінь світла на цю базу і хоче автор збірником своїх статтів, об'єднаних загальною назвою «Практична трудова педагогіка», В більшій частині своїй друковані по різних педагогічних журналах, вони в збірці тільки виграють, бо зосереджують увагу на питаннях одного порядку і дають великий матеріал до освітлення цих питань.

Взагалі-ж трійка нових книжок до питань трудової школи повинна стати і стане в пригоді не одному робітникові освіти.